

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף נד

אמר שמואל: מי שקצץ ענפים מעץ דקל, אם הוא עשה זאת לצורך הדקל (= כשיש לעץ דקל הרבה ענפים מדללים אותם כדי שיצמח כראוי), במעשה זה הוא קנה את הקרקע, ואם הוא עשה זאת כדי להאכיל את בהמותיו (= להאכילם את ענפי הדקל), לא קנה את הקרקע.

שאלה: ה"ד (= היכי דמי)? איך נדע למה הוא התכוון?

תשובה: **שקל מהאי גיסא ומהאי גיסא וכו'.** אם הוא קצץ את הענפים מעט מעט מכל צדדי הדקל, מסתבר שהוא עשה זאת לצורך הדקל, אבל אם הוא קצץ את כל הענפים רק מצד אחד, סימן שהוא עשה זאת לצורך האכלת בהמותיו, לפי שבכך הוא מקלקל את האילן, וא"כ הוא גילה את דעתו שלא אכפת לו מהאילן כלל.

ואמר שמואל האי מאן דזכי זיכיא: מי שניקה את השדה מקיסמים ועשבים רעים, אם הוא עשה זאת כדי שהשדה תהיה נוחה לחרישה, קנה את השדה, ואם הוא עשה זאת כדי ללקוט עצים לצורך שריפה, לא קנה את השדה.

שאלה: היכי דמי? איך נדע למה הוא התכוון?

תשובה: **שקל רברבי זוטרי וכו'.** אם הוא ליקט גם את הקיסמים ועשבים הגדולים וגם את הקטנים, מסתבר שהוא עשה זאת לצורך חרישת הקרקע, אבל אם הוא ליקט רק את הקיסמים והעשבים הגדולים והשאיר את הקטנים, סימן שהוא עשה זאת לצורך שריפה, לפי שהגדולים ראויים לשריפה.

ואמר שמואל האי מאן דאתקיל תיקלא: מי שהסיר את המכשולים שבקרקע, והשווה את פניה שתהיה חלקה שלא תיתקע בהם המחרישה ותישבר, אם הוא עשה זאת כדי להכין את הקרקע לחרישה, קנה את הקרקע, ואם הוא עשה זאת כדי לעשות בקרקע גורן, לא קנה את הקרקע, כיון שהקרקע הזאת מיועדת לחרישה, ולאחר שיסיים את מלאכת הגורן הוא יסיר אותו משם, ונמצא שבכך הוא

לא מתקן את השדה אלא מקלקל אותה, ולכן הוא לא קונה את הקרקע במעשה זה.

שאלה: היכי דמי? איך נדע למה הוא התכוון?

תשובה: שקל מוליא ושדא בנצא וכו': אם הוא לקח תל והשליך אותו לתוך הגומא (=חפירה בקרקע), מסתבר שהוא עשה זאת כדי שלא תיתקע המחרישה, אבל אם הוא רק השפיל מעט את התל שלא יהיה תלול מידי, וכן הרחיב את מקום הגומא שקרקעיתה תהיה שווה, אבל לא השווה את כל הקרקע, אלא השאיר את הגומות והתלים, סימן שהוא עשה זאת לצורך עשיית גורן.

ואמר שמואל האי מאן דפתח מיא בארעא: מי שפתח את הגדר של השדה כדי שיכנסו מים לתוכה, אם הוא עשה זאת כדי להשקות את הקרקע, קנה את הקרקע, ואם הוא עשה זאת כדי שיכנסו דגים לתוכה, לא קנה את הקרקע.

שאלה: היכי דמי? איך נדע למה הוא התכוון?

תשובה: פתח תרי בני וכו': אם הוא פתח שני פתחים, אחד כדי שמי הנהר יכנסו לתוך השדה, ופתח נוסף מהצד השני כדי שהמים יצאו מהשדה, סימן שהוא עשה זאת לצורך הדגים, אבל אם הוא פתח רק פתח אחד סימן שהוא עשה זאת לצורך השקיית השדה, שבכך גם המים מתאספים בשדה ומשקים אותה וגם הדגים ניצודים שם מאליהם.

*

ההיא איתתא: אשה אחת אכלה פירות מדקל של גר שמת, והיא החזיקה בו באופן שהיא קצצה ממנו ענפים רק מצד אחד (= ואמרנו לעיל שזהו סימן שהם נלקטו לצורך מאכל לבהמות, ולא קנה) במשך 13 שנה. בא אדם אחד וחפר מעט תחת הדקל, וחפירה זו מועילה לאילן כמו שחרישה מועילה לזרעיה. הלך אותו אדם לפני לוי ויש אומרים לפני מר עוקבא, והוא העמיד את הדקל בידו. באה האשה וצעקה לפניו על שלקחו לה את הדקל, אמר לה לוי (או מר עוקבא) - מה אעשה לך שלא החזקת בו כדרך שאנשים מחזיקים, דהיינו שקוצצים את הענפים מכל הצדדים, ואת קצצת בו רק מצד אחד ולכן לא קנית אותו.

*

אמר רב: מי שצייר צורה של חיה או עוף על כותלי ביתו של גר שמת, קנה את הבית.

הגמ' מבארת שרב לא אמר זאת בפירוש, אלא למדנו זאת מכך שרב לא קני לגנתא דבני רב אלא בצורתא: לרב היתה גינה סמוכה לבית המדרש שלו, והיא היתה של גר שמת ורב קנה אותה ע"י שצייר בה ציור של חיה או עוף.

*

איתמר שדה המסויימת במצריה: שדה של גר שמת שיש לה גבולות מארבע צדדיה, לדעת רב - אם הוא חפר בה חפירה אחת קנה את כל השדה. ולדעת שמואל - קנה רק את מקום החפירה.

שאלה: **ושאינה מסויימת במצריה עד כמה?** לדעת רב (הסובר שכדי לקנות שדה שיש לה גבולות מארבע צדדיה די בחפירה אחת כדי לקנות את כל השדה), מה הדין בשדה שאין לה גבולות מארבע צדדיה, אלא היא פתוחה לשדות אחרות או לרה"ר, כמה צריך לחפור כדי לקנות את כולה? (אבל לדעת שמואל אין שאלה, כי כל שכן שבשדה שאין לה גבולות צריך לחפור את כולה).

תשובה: **אמר רב פפא כדאזיל תיירא דשורי והדר:** עליו לחרוש עם צמד בקר שורה אחת מקצה השדה ועד לקצה השני, ולחזור ולחרוש עוד שורה אחת, דהיינו שתי שורות על פני כל השדה לאורכה או לרחבה, שכיון שחרש שתי שורות על פני כל השדה הרי זה כאילו החזיק בכולה.

*

אמר רב יהודה אמר שמואל נכסי עובד כוכבים הרי הן כמדבר כל המחזיק בהן זכה בהן: הקונה נכס מגוי ושילם לו את הכסף, ולפני שהספיק היהודי לערוך את 'השטר מכירה' שהוא קנה את הקרקע מהגוי, בא איש אחר ועשה בה קנין חזקה, השני זכה בקרקע.

מ"ט עובד כוכבים מכי מטו זוזי לידיה אסתלק ליה, ישראל לא קני עד דמטי שטרא לידיה, הלכך הרי הן כמדבר וכל המחזיק בהן זכה בהן: בגלל שכאשר הגוי מקבל את הכסף הוא מסלק את הבעלות שלו מהקרקע, כי ה'קנין' של גוי הוא רק בכסף (כפי שאומרת הגמרא בקידושין דף יד). ואילו היהודי לא קונה בקנין כסף אלא רק בשטר. דהיינו אפילו שקרקע נקנית בכסף (או שטר או חזקה), אבל מדובר

כאן במקום שכותבין שטר ולכן הוא לא קנה עד שיכתוב שטר (עיין רשב"ם לעיל נג', א ד"ה שלא). ובנוסף, מכיון שסתם גוי הוא אנס ואלים, אין בדעת היהודי לקנות בלי שטר מכירה מפורש. ולכן השדה מוגדרת בינתיים כמו 'מדבר' שכל הרוצה זוכה בו. (אמנם כמובן שהזוכה בשדה הוא רשע).

קושיא: א"ל אביי לרב יוסף מי אמר שמואל הכי? והאמר שמואל דינא דמלכותא דינא, ומלכא אמר לא ליקני ארעא אלא באגרתא: האם יתכן ששמואל אמר כן? והרי שמואל אמר 'דינא דמלכותא דינא' כלומר המיסים והארנונה והחוקים שמנהיגים המלכים הגויים במלכות שלהם, יש להם תוקף של 'דין', כי כל העם מקבל עליו את החוקים ברצון.

והמלך אמר שאי אפשר לקנות קרקע בלי שטר. ואם כן איך השני שהחזיק בקרקע בלי שטר קונה אותה? אלא ודאי שהראשון (הקונה מהגוי) קונה אותה כאשר הוא מקבל את השטר לידי.

תירוץ: אמר ליה (רב יוסף) אנא לא ידענא, עובדא הוה בדורא דרעותא בישראל זבן ארעא מעובד כוכבים ואתא ישראל אחרינא רפיק בה פורתא, אתא לקמיה דרב יהודה אוקמה בידי דשני: אני לא יודע, אבל אני כן יודע שהיה מעשה בכפר של רועים שיהודי קנה קרקע מגוי ועדיין לא כתב שטר, והגיע יהודי אחר וחרש בקרקע חרישה קטנה, והלכו לרב יהודה והוא פסק שהקרקע שייכת לשני. והרי רב יהודה היה תלמידו של שמואל ואת רוב מעשיו הוא עשה על פי מה ששמע מרבו שמואל. ואם כן מוכח ששמואל סובר כן.

דחייה: א"ל (אביי) דורא דרעותא קאמרת? התם באגי מטמרי הוו דאינהו גופייהו לא הוו יהבי טסקא למלכא ומלכא אמר מאן דיהיב טסקא ליכול ארעא: וכי אתה מביא ראיה מכפר של רועים? שם בעלי השדות היו מעלימים את המס ולא נותנים אותו למלך, והמלך אמר שמי שיתן מס למלך הקרקע תהיה שלו. ולכן לבעלים באמת לא היה כח למכור את הקרקע כי הרי הוא לא שילם מס למלך, ואילו האיש השני שבא והחזיק בקרקע עשה זאת על מנת שהוא יתן מס למלך, ולכן הוא קנה את הקרקע.

אבל אין ראייה משם לגוי שמכר שדה שירש מאבותיו, ובא אדם אחר והחזיק בקרקע לפני שכתבו את השטר, כי כאן באמת השני לא יזכה בה, אלא הקונה (הראשון) יזכה בה כשיגיע השטר לידי.